

УДК 351:364(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.4.60>**М. Л. Бобось**

здобувачка наукового ступеня кандидата наук з державного управління,
провідний спеціаліст сектору бухгалтерського обліку, фінансів та звітності Головного управління Держгеокадастру у м. Києві
ORCID ID: 0009-0007-3395-1231

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ

У статті показано, що збройна агресія різко посилила структурні проблеми соціальної політики, які вже до 2022 року характеризувалися високим рівнем соціальної вразливості домогосподарств, нерівномірним доступом до соціальних послуг та значною залежністю частини населення від грошових трансфертів. На основі узагальнення наукових підходів обґрунтовано, що в умовах війни ключовими вразливими групами стають внутрішньо переміщені особи, малозабезпечені сім'ї з дітьми, люди з інвалідністю, самотні літні особи, а також домогосподарства, які втратили житло та засоби до існування. У роботі розкрито роль конституційних та законодавчих гарантій соціального захисту, що стали правовою рамкою для урядових рішень у перші місяці воєнного стану, охарактеризовано адаптацію довоєнних механізмів підтримки внутрішньо переміщених осіб і запровадження нових інструментів – насамперед щомісячної допомоги на проживання. Особу увагу приділено спрощенню процедур призначення державних допомог і житлових субсидій, переходу до автоматичного продовження виплат та розширенню використання електронних сервісів для подання заяв. Узагальнено дані міжнародних організацій щодо масштабів внутрішнього переміщення та матеріали про запуск багатofункціональних програм грошової допомоги сім'ям з дітьми та внутрішньо переміщеним особам у партнерстві з Міністерством соціальної політики України. Показано, що державно-управлінські рішення у сфері соціального захисту в перші місяці війни формувалися як поєднання національних інструментів і міжнародних програм грошової допомоги, інтегрованих у існуючу систему через спільні реєстри, узгоджені критерії вразливості та механізми верифікації. Проаналізовано сильні та слабкі сторони цієї конфігурації крізь призму концепції соціальної вразливості: наголошено на її компенсаторному характері, високій гнучкості грошових інструментів, але також на збереженні територіальних, інформаційних і цифрових бар'єрів доступу до підтримки. Зроблено висновок, що рішення початкового етапу повномасштабної війни були спрямовані передусім на стабілізацію ситуації та недопущення різкої соціальної дестабілізації, але лише частково відповідали викликам довгострокової відновної політики. Окреслено напрями подальших досліджень, пов'язаних із оцінкою ефективності програм грошової допомоги, якістю таргетування підтримки та інституційною інтеграцією гуманітарних інтервенцій у національну систему соціального захисту.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист, вразливі групи населення, внутрішньо переміщені особи, грошова допомога, державне управління, воєнний стан.

Постановка проблеми. Соціальний захист вразливих груп населення посідає центральне місце в системі функцій демократичної соціальної держави, оскільки виступає ключовим механізмом забезпечення гідного рівня життя, запобігання бідності та підтримання соціальної стабільності. У доктринальних підходах до соціальної політики наголошується, що

саме через інститути соціального захисту держава не лише реагує на індивідуальні ризики (втрата працездатності, безробіття, старість), а й пом'якшує наслідки системних криз, які одночасно вражають великі групи населення [1; 2].

До 2022 року Україна вже тривалий час перебувала в стані багатовимірної соціально-економічної напруги. Високий рівень

нерівності доходів, поширеність бідності, особливо серед сімей з дітьми та одиноких літніх людей, істотні міжрегіональні відмінності у рівні розвитку інфраструктури та доступності соціальних послуг створювали фон, на якому навіть помірні шоки могли різко погіршувати становище домогосподарств [1; 3]. Від 2014 року до кола вразливих груп додалася категорія внутрішньо переміщених осіб, чия ситуація поєднувала втрату житла, зміни на ринку праці, розрив соціальних зв'язків і потребу адаптації до нового середовища.

Повномасштабне вторгнення у лютому 2022 року радикально посилює всі зазначені процеси. Масові руйнування житлового фонду й об'єктів критичної інфраструктури, вимушене переміщення мільйонів громадян у більш безпечні регіони України та за кордон, переривання господарських ланцюгів і падіння економічної активності призвели до стрімкого зростання кількості осіб, які опинилися у стані соціальної вразливості незалежно від їхньої попередньої позиції у соціальній структурі.

У цих умовах перед системою публічного управління постало складне багаторівневе завдання. Необхідно було, по-перше, зберегти безперервність виплат пенсій, соціальних допомог і житлових субсидій тим категоріям громадян, які вже отримували підтримку до війни; по-друге, оперативно розширити коло бенефіціарів за рахунок нових вразливих груп, насамперед внутрішньо переміщених осіб, домогосподарств, що втратили житло та засоби до існування; по-третє, забезпечити мінімальний рівень адресності й прозорості використання бюджетних та гуманітарних ресурсів у ситуації, коли фінансові можливості держави значною мірою переорієнтовувалися на потреби оборони.

Особливої складності додавала багаторівневість управлінської системи. Механізми соціального захисту формувалися й координувалися на загальнодержавному рівні, однак безпосереднє призначення та виплата значної частини допомог і субсидій здійснювалися органами соціального захисту населення у громадах. Саме ці органи зазнали сильного впливу бойових дій, евакуації, руйнування приміщень та

інформаційної інфраструктури. У багатьох випадках працівники соціальних служб самі ставали внутрішньо переміщеними особами, продовжуючи виконувати свої функції з нових місць розташування.

З огляду на це, аналіз державно-управлінських рішень у сфері соціального захисту вразливих груп населення у період з лютого по червень 2022 року є важливим як для оцінки здатності держави діяти в умовах масштабної військової кризи, так і для вироблення підходів до післявоєнної відновної політики. Йдеться про розуміння того, наскільки прийняті рішення спиралися на вже існуючі концепції соціальної вразливості, наскільки вони були узгоджені між собою, як виглядала взаємодія державних і міжнародних акторів, та які системні обмеження виявилися в роботі механізмів соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий дискурс соціальної політики та соціального захисту в Україні до 2022 року формувався навколо кількох взаємопов'язаних проблемних полів. Питання людського розвитку, результативності соціальної держави та ролі соціального захисту в розширенні можливостей людини досліджували Е. Лібанова, О. Макарова, О. Хмелевська [1; 2]. Проблеми бідності, соціальної нерівності та обмеженості грошових трансфертів як інструменту подолання соціальних ризиків аналізували О. Макарова, Л. Черенько, Т. Заяць [2]. Концептуалізацією соціальної вразливості, її визначенням та вимірюванням, зокрема через ресурсний, ризиковий та інституційний підходи, займалися М. Біль, О. Риндзак, І. Ключак [3; 4]. Розмежування понять бідності та соціальної вразливості як ймовірності погіршення соціально-економічного становища під впливом зовнішніх шоків обґрунтовували О. Риндзак, О. Макарова [2; 4].

Окремий блок досліджень стосувався державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб, правових механізмів їх захисту та ефективності адресної допомоги, що відображено в працях українських дослідників і аналітичних матеріалах Cedos, а також у звітах Міжнародної організації з міграції [7; 16; 17]. Питання координації державних і гуманітарних

програм, критеріїв вразливості та грошової допомоги в кризових умовах аналізували МОМ, ЮНІСЕФ, УВКБ ООН у межах моніторингових і оцінювальних досліджень [16; 17].

Таким чином, до початку повномасштабної війни було сформовано розвинену теоретичну й нормативну базу досліджень соціальної вразливості та соціального захисту, однак комплексних наукових робіт, присвячених оцінці державно-управлінських рішень у ситуації одночасної дії воєнних і гуманітарних шоків, фактично не існувало, що зумовлює актуальність подальшого аналізу цього періоду.

Мета статті. Метою статті є проаналізувати зміст і логіку державно-управлінських рішень у сфері соціального захисту вразливих груп населення України, з'ясувати, як ці рішення забезпечили безперервність базових соціальних виплат та розширення адресної підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Виклад основного матеріалу. Конституційна модель соціального захисту в Україні закріплена у статті 46 Конституції України, яка гарантує кожному право на соціальний захист у випадках повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [5]. Ця норма визначає соціальний захист як невід'ємний елемент конституційного ладу, що не може бути повністю скасований навіть за умов особливих правових режимів, зокрема воєнного стану.

Закон України "Про правовий режим воєнного стану" встановлює, що в умовах воєнного стану можуть тимчасово обмежуватися окремі права й свободи людини і громадянина, але при цьому не допускається звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав понад межі, передбачені Конституцією [6]. Це означає, що механізми реалізації права на соціальний захист можуть змінюватися з огляду на безпекові й фінансові обставини, однак базові гарантії повинні зберігатися. Саме в межах цієї конструкції формувалися урядові рішення березня 2022 року.

Правова основа захисту внутрішньо переміщених осіб, закладена Законом

України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", доповнила загальні конституційні норми специфічними гарантіями для ВПО: правом на облік і отримання відповідної довідки, доступом до соціальних виплат і пенсій, можливістю користуватися послугами освіти й охорони здоров'я за новим місцем проживання, участю у програмах забезпечення житлом [7]. Постанова Кабінету Міністрів України № 505 зосередилася на матеріальній складовій – щомісячній адресній допомозі для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг, тоді як постанова № 509 регламентувала порядок обліку ВПО й ведення відповідного реєстру [8; 9].

До початку повномасштабної війни ці інструменти функціонували в умовах відносно стабільної, хоча й конфліктної ситуації, з територіально обмеженим колом ВПО. Однак після 24 лютого 2022 року різке зростання кількості ВПО та розширення географії бойових дій поставили завдання швидкої адаптації нормативної бази до нових масштабів і характеру потреб.

Однією з перших реакцій уряду стало запобігання розриву у виплаті соціальних допомог та житлових субсидій. Умови воєнного стану, руйнування адміністративних будівель, тимчасове припинення роботи окремих банківських і поштових відділень, масове переміщення населення робили стандартні процедури звернення, переогляду, підтвердження доходів і складу сім'ї практично нереалістичними.

Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 року № 214 "Деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану" передбачила автоматичне продовження виплати основних видів державних соціальних допомог на період дії воєнного стану та ще один місяць після його припинення без необхідності повторного подання заяв або підтвердження права на допомогу [10]. Це стосувалося, зокрема, допомоги мало-забезпеченим сім'ям, допомоги самотнім матерям, допомоги особам з інвалідністю з дитинства й дітям з інвалідністю.

Такий підхід означав тимчасову відмову від звичних механізмів адміністра-

тивного контролю за актуальністю даних на користь пріоритету безперервності підтримки. З управлінського погляду він дозволяв, з одного боку, зберегти мінімальний рівень доходів для найуразливіших груп, а з іншого – не перевантажувати органи соціального захисту потоком повторних звернень, які фізично не могли бути опрацьовані в умовах війни.

Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 року № 215 “Про особливості нарахування та виплати грошових допомог, пільг і житлових субсидій на період дії воєнного стану” доповнила цей підхід у сфері житлових субсидій і пільг [11]. Вона передбачила автоматичне продовження вже призначених субсидій і пільг, можливість використання наявних у реєстрах даних без додаткових заяв з боку громадян, а також спеціальний порядок дій у разі неможливості функціонування окремих структурних підрозділів соціального захисту.

В сукупності ці рішення створили тимчасовий режим, у якому ключовим критерієм стало не точне дотримання формальних процедур, а гарантування стабільності виплат. З позицій концепції соціальної вразливості це можна розглядати як спробу мінімізувати ризики різкого поглиблення вразливості серед уже існуючих бенефіціарів системи, які, втративши навіть невеликі, але регулярні трансферти, могли опинитися у стані крайньої бідності.

Найбільш значущі зміни у березні 2022 року стосувалися внутрішньо переміщених осіб. Довоєнна модель, закріплена постановою № 505, була розрахована на відносно обмежену кількість ВПО, переважно з Донбасу та Криму. Вона виходила з логіки часткової компенсації витрат на проживання, з урахуванням доходів домогосподарства та потреби в оплаті житлово-комунальних послуг [8].

Після початку повномасштабної агресії виникла необхідність у новому інструменті, здатному одночасно охопити велику кількість людей і бути достатньо простим у адмініструванні. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 332 “Деякі питання надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним

особам” запровадила щомісячну грошову допомогу на проживання у фіксованих розмірах: 2 000 гривень для дорослих та 3 000 гривень для дітей і осіб з інвалідністю [12].

Новою стала логіка визначення права на цю допомогу. Вона ґрунтувалася не на детальному аналізі доходів домогосподарства, а на факті переміщення з територій активних бойових дій, тимчасово окупованих територій або територій, де житло було зруйновано чи суттєво пошкоджено. Такий підхід відображав розуміння того, що в умовах масштабного шоку більшість переміщених осіб опиняються в ситуації високої соціальної вразливості незалежно від рівня доходів до війни, а їхні можливості швидко адаптуватися до нових умов є обмеженими.

Важливою управлінською інновацією стало запровадження можливості подання заяви на отримання допомоги не лише через органи соціального захисту за місцем фактичного проживання, а й через мобільний застосунок “Дія”. Це дозволяло використовувати наявну цифрову інфраструктуру державних послуг для пришвидшення реєстрації ВПО та призначення виплат. Водночас така цифровізація створювала нові виклики, пов’язані з цифровою нерівністю, відсутністю доступу до смартфонів та інтернету в частини населення, особливо серед літніх людей, осіб з інвалідністю, мешканців сільських територій.

Крім прямої грошової підтримки ВПО, урядовими рішеннями було запроваджено механізми компенсації власникам житла за безоплатне тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб у приватних домогосподарствах. Цей інструмент поєднував у собі елементи соціального захисту та стимулювання солідарної поведінки громадян, які надавали притулок переміщеним особам.

Звіти Міжнародної організації з міграції, підготовлені навесні 2022 року, містили детальні оцінки чисельності та характеристик внутрішньо переміщених осіб, їхнього розподілу за регіонами, умов проживання, джерел доходів і структури потреб [13]. За підсумками опитування, проведеного 11–17 квітня 2022 року, понад половина

респондентів серед ВПО зазначали гостру потребу в грошовій допомозі; значна частка також повідомляла про недостатність доходів для покриття базових витрат на харчування, оренду житла, ліки й транспорт.

Ці дані підтверджували доцільність орієнтації урядових рішень саме на грошові трансферти як універсальний інструмент, що дозволяє домогосподарствам самостійно визначати пріоритетні напрями витрат. У ситуації, коли потреби є різноманітними та змінюються залежно від конкретних життєвих обставин (необхідність орендувати житло, забезпечити лікування, організувати навчання дітей тощо), гнучкість грошової допомоги виявляється важливою перевагою порівняно з набором вузькоспеціалізованих натуральних видів підтримки.

Водночас обмеженість можливостей державного бюджету об'єктивно вимагала залучення додаткових ресурсів міжнародних партнерів. Наприкінці березня 2022 року ЮНІСЕФ спільно з Міністерством соціальної політики України оголосив про запуск гуманітарної програми грошових переказів для сімей з дітьми, які постраждали від війни [14; 15]. Програма була спрямована насамперед на ті домогосподарства, які вже до війни належали до вразливих категорій: малозабезпечені сім'ї, сім'ї з трьома і більше дітьми, сім'ї з дітьми з інвалідністю.

Ключовою особливістю цієї програми було використання національних реєстрів отримувачів соціальних допомог для відбору бенефіціарів. Це дозволило, з одного боку, сфокусувати гуманітарні ресурси на групах, які вже були ідентифіковані державою як вразливі, а з іншого – мінімізувати адміністративне навантаження на органи соціального захисту, оскільки не вимагалось створення паралельної системи обліку.

Паралельно Управління Верховного комісара ООН у справах біженців розгорнуло програми грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам у низці областей України. Виплати надавалися на підставі реєстрації в спеціально створених центрах, але критерії відбору узгоджувалися з Міністерством соціальної політики, щоб уникати дублювання підтримки та

забезпечувати пріоритет для найуразливіших категорій [15].

У результаті в період до червня 2022 року сформувалася багаторівнева конфігурація програм грошової підтримки, у межах якої національні та міжнародні інструменти мали бути взаємодоповнювальними. Її основні елементи узагальнено в таблиці.

Системний аналіз цієї таблиці показує, що на початковому етапі повномасштабної війни сформувалася багаторівнева архітектура грошової підтримки, в якій конституційні й законодавчі гарантії створювали основу, урядові постанови забезпечували оперативну адаптацію механізмів до умов воєнного стану, а гуманітарні програми міжнародних організацій доповнювали державні ресурси, використовуючи вже наявні інституційні платформи.

З погляду концепції соціальної вразливості, така конфігурація мала важливі сильні сторони. По-перше, вона була здатна досить швидко масштабуватися, охоплюючи нові категорії бенефіціарів, передусім внутрішньо переміщених осіб. По-друге, фокус на грошових інструментах враховував різноманітність потреб домогосподарств, дозволяючи їм самостійно визначати, як саме використовувати отримані ресурси. По-третє, координація з міжнародними організаціями підвищувала загальний обсяг доступної підтримки без створення повністю паралельної системи.

Разом із тим виявилися й істотні обмеження. Попри спрощення процедур, не всі найуразливіші домогосподарства могли скористатися цифровими каналами подання заяв; існували регіональні відмінності у спроможності органів соціального захисту оперативно опрацьовувати звернення; зберігалася загроза "випадіння" з поля зору системи тих осіб, які одночасно мали кілька факторів ризику – похилий вік, інвалідність, відсутність родинної підтримки, проживання у віддалених сільських громадах. Усе це демонструвало, що компенсаторні грошові інструменти мають бути доповнені розвитком послуг, інфраструктури та інституційних спроможностей, якщо йдеться про довгострокову стратегію зменшення соціальної вразливості.

Таблиця 1

Основні державно-управлінські рішення та програми грошової підтримки вразливих груп населення України (лютий – червень 2022 року)

Назва інструменту / нормативного акта	Основна цільова група	Ключовий зміст рішення (станом до червня 2022 року)
Конституційні гарантії соціального захисту (Конституція України, ст. 46)	Все населення	Закріплення права кожного на соціальний захист у разі втрати працездатності, безробіття, старості, інших життєвих ризиків; визначення України як соціальної держави, що створює базову рамку для подальших законів і урядових рішень у сфері соціального захисту [5].
Закон України "Про правовий режим воєнного стану"	Все населення, органи публічної влади	Встановлення особливого правового режиму, за якого можуть тимчасово обмежуватися окремі права, але зберігаються конституційні гарантії соціального захисту; необхідність адаптації процедур надання допомог до умов воєнного стану без скасування базових правових зобов'язань держави [6].
Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб"	Внутрішньо переміщені особи	Визначення статусу ВПО, закріплення права на облік, отримання довідки ВПО, доступ до соціальних виплат, пенсій, освіти, медичних послуг, працевлаштування та участі у програмах забезпечення житлом; створення правової основи спеціальних програм підтримки ВПО [7].
Постанова КМУ № 505 від 1 жовтня 2014 року	ВПО, які перемістилися насамперед у 2014–2021 роках	Запровадження щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг; орієнтація на часткову компенсацію витрат з урахуванням доходів домогосподарств; формування довоєнної моделі матеріальної підтримки ВПО [8].
Постанова КМУ № 509 від 1 жовтня 2014 року	Внутрішньо переміщені особи	Встановлення порядку обліку ВПО, створення та ведення Єдиної інформаційної бази даних про ВПО; регламентація процедур реєстрації, оновлення інформації, взаємодії між органами влади, що забезпечило інституційну основу для подальших рішень щодо виплат і програм підтримки [9].
Постанова КМУ № 214 від 7 березня 2022 року "Деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану"	Одержувачі державних соціальних допомог	Автоматичне продовження виплати основних видів державних соціальних допомог (малозабезпеченим сім'ям, одиноким матерям, особам з інвалідністю тощо) на період воєнного стану та один місяць після його припинення без повторного подання заяв; мінімізація ризику втрати допомоги внаслідок неможливості своєчасного звернення [10].
Постанова КМУ № 215 від 7 березня 2022 року "Про особливості нарахування та виплати грошових допомог, пільг і житлових субсидій на період дії воєнного стану"	Одержувачі житлових субсидій і пільг	Автоматичне продовження житлових субсидій і пільг, можливість використання наявних у реєстрах даних без додаткового звернення, запровадження особливого порядку виплат у разі порушення роботи окремих органів соціального захисту; пріоритет безперервності підтримки над формальним переоформленням [11].
Постанова КМУ № 332 від 20 березня 2022 року "Деякі питання надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам"	Нові внутрішньо переміщені особи після 24 лютого 2022 року	Запровадження щомісячної грошової допомоги на проживання ВПО у фіксованих розмірах (2 000 грн для дорослих, 3 000 грн для дітей та осіб з інвалідністю), спрощення процедур подання заяв, у тому числі через мобільний застосунок "Дія"; перехід до моделі універсальної підтримки для широкої групи ВПО [12].
Гуманітарні програми грошової допомоги ЮНІСЕФ (березень 2022 року)	Малозабезпечені сім'ї з дітьми, багатодітні сім'ї, сім'ї з дітьми з інвалідністю	Надання багатоцільової грошової допомоги в розмірі 2 220 грн на особу (до п'яти осіб у домогосподарстві) протягом кількох місяців; використання національних реєстрів для відбору бенефіціарів; фокус на сім'ях з дітьми, які вже до війни належали до вразливих категорій; тісна координація з Міністерством соціальної політики [14; 15].
Програми грошової допомоги УВКБ ООН для ВПО (весна 2022 року)	Внутрішньо переміщені особи у визначених областях України	Запуск програм грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам на основі реєстрації в центрах УВКБ ООН; узгодження критеріїв вразливості та механізмів верифікації з українськими органами влади; доповнення державних виплат, спрямоване на покриття базових витрат домогосподарств [15].

Висновки. Аналіз державно-управлінських рішень у сфері соціального захисту вразливих груп населення України на початковому етапі повномасштабної війни свідчить, що наявність до 2022 року сформованого нормативно-правового каркаса соціального захисту стала ключовою передумовою швидкого реагування на кризу. Урядові рішення весни 2022 року ґрунтувалися переважно на адаптації чинних механізмів, із пріоритетом безперервності виплат і спрощення доступу до допомоги. Запровадження універсальної допомоги на проживання для внутрішньо переміщених осіб відобразило розуміння того, що в умовах війни соціальна вразливість зумовлюється насамперед зовнішніми шоками, а не лише доходними характеристиками домогосподарств. Важливим результатом стала також здатність системи соціального захисту до координації з міжнародними гуманітарними акторами, що дозволило зменшити фрагментацію підтримки та підвищити загальний ефект грошових програм. Водночас ухвалені рішення мали переважно компенсаторний характер і лише частково враховували структурні чинники вразливості, пов'язані з ринком праці, житлом і доступом до базових послуг, що створює ризик закріплення залежності від трансфертів за тривалих кризових умов. Початковий етап війни також виявив обмеження інституційної спроможності системи, зокрема нерівномірність ресурсів між громадами та проблеми цифрової готовності. Подальші дослідження мають бути зосереджені на оцінці ефективності поєднання державних і гуманітарних інструментів, аналізі територіальних відмінностей доступу до підтримки та формуванні післявоєнної моделі соціального захисту, орієнтованої не лише на компенсацію втрат, а й на відновлення автономності та соціальної стійкості вразливих груп.

Список використаної літератури:

1. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2014.
2. Макарова О. В. Пріоритети політики зниження соціальної вразливості. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 2(30). С. 102–111.
3. Біль М. Концепція соціальної вразливості населення: ретроспектива формування та сучасні інтерпретації. *Соціальна економіка*. 2021. № 62. С. 20–30.
4. Риндзак О. Т. Соціальна вразливість населення та її понятійно-термінологічне забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 33. Стаття 79.
5. Конституція України. Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Проправовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
7. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
8. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text>
9. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>
10. Деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 року № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text>
11. Про особливості нарахування та виплати грошових допомог, пільг і житлових субсидій на період дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 року № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2022-%D0%BF#Text>
12. Деякі питання надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>
13. International Organization for Migration. *Ukraine Internal Displacement Report*.

- General Population Survey, Round 3 (11–17 April 2022)*. Geneva, 2022. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/iom_ukraine-displacement-report_round3_eng.pdf
14. United Nations Children's Fund. *Ukraine Humanitarian Situation Report No. 6: 31 March 2022*. New York, 2022. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/reports/ukraine-humanitarian-situation-report-no-6>
15. United Nations Children's Fund. *UNICEF and the Ministry of Social Policy of Ukraine launch humanitarian cash transfers for vulnerable families with children*. Press release, 31 March 2022. New York, 2022. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/unicef-and-ministry-social-policy-ukraine-launch-humanitarian-cash-transfers>
-

Bobos M. L. Social protection of vulnerable population groups in Ukraine: public administration decisions

The article examines the transformation of the social protection system for vulnerable population groups in Ukraine between February and June 2022, that is, during the initial stage of the full-scale war. The armed aggression has dramatically exacerbated structural problems of social policy which, even before 2022, were characterised by a high level of social vulnerability of households, unequal access to social services and a strong dependence of a considerable share of the population on cash transfers. Building on Ukrainian scholarly approaches to the concept of social vulnerability, the study argues that, under war conditions, the key vulnerable groups are internally displaced persons, low-income families with children, persons with disabilities, single elderly people and households that have lost their homes and livelihoods.

The article analyses core constitutional and legislative guarantees of social protection which served as the legal framework for governmental decisions in the first months of martial law and explores how pre-war mechanisms of support for internally displaced persons were adapted to the new scale of displacement. Special attention is paid to Cabinet of Ministers' resolutions that secured the continuity of social benefits, housing subsidies and IDP programmes by introducing automatic extensions and simplified procedures, including electronic application channels.

The study summarises data from international organisations on the number and basic needs of internally displaced persons and analyses UNICEF and UNHCR materials on the launch of multipurpose cash assistance programmes for conflict-affected families with children and IDPs implemented in partnership with the Ministry of Social Policy of Ukraine. It is shown that public governance decisions in social protection during the initial months of the war emerged as a combination of national instruments and international cash assistance schemes that were integrated into the existing system through shared registries, harmonised vulnerability criteria and verification mechanisms.

The article concludes that at the initial stage of the full-scale war, public governance decisions in the field of social protection were predominantly compensatory in nature, aimed at preserving the continuity of payments and urgently expanding targeted support for internally displaced persons, but only partially addressed the challenges of long-term recovery policy. The prospects for further research include assessing the effectiveness of the adopted measures, analysing territorial differences in access to both state and humanitarian programmes, and exploring the institutional integration of humanitarian cash transfers into the national social protection system.

Key words: social policy, social protection, vulnerable population groups, internally displaced persons, cash assistance, public governance, martial law.